

EKONOMSKA GLOBALIZACIJA I NJEN UTICAJ NA KULTURNE I JEZIČKE NORME: ANALIZA KROZ PERSPEKTIVU LOKALNOG I GLOBALNOG IDENTITETA

Jelena Lekić

Univerzitet u Novom Pazaru
Novi Pazar, Srbija

j.lekic@uninp.edu.rs, ORCID:0000-0002-4578-8597

Marija Vešović

Fakultet za saobraćaj, komunikacije i logistiku
Budva, Crna Gora

marijavukov@gmail.com

Apstrakt

Ovaj rad analizira uticaj ekonomske globalizacije na kulturne i jezičke norme u savremenom srpskom društvu. Posebna pažnja posvećena je ulozi engleskog jezika i anglosaksonske kulture u oblikovanju jezičkih praksi i identiteta. Metodološki okvir rada zasniva se na kvalitativnoj analizi relevantne literature iz oblasti lingvistike, kulturnih studija i globalizacije, pri čemu su razmatrani radovi ključnih autora (Prčić, 2005; Bugarski, 2001; Filipović, 1990). Rezultati ukazuju na intenzivan proces prodora anglicizama u srpski jezik i pojavu hibridnog idioma poznatog kao „anglosrpski“. Diskusija problematizuje posledice globalnih kulturnih uticaja po očuvanje lokalnog identiteta, dok zaključak sintetizuje nalaze o interakciji ekonomskih i sociokulturnih procesa.

Ključne reči: ekonomska globalizacija, anglicizmi, kulturni identitet, anglosrpski, jezičke norme

ECONOMIC GLOBALIZATION AND ITS IMPACT ON CULTURAL AND LINGUISTIC NORMS: AN ANALYSIS THROUGH THE LENS OF LOCAL AND GLOBAL IDENTITY

Abstract

This paper analyzes the impact of economic globalization on cultural and linguistic norms in contemporary Serbian society. Special attention is devoted to the role of the English language and Anglo-Saxon culture in shaping linguistic practices and identities. The methodological framework is based on a qualitative analysis of relevant literature in the fields of linguistics, cultural studies, and globalization, with particular reference to the works of key authors (Prčić, 2005; Bugarski, 2001; Filipović, 1990). The findings point to the intensive influx of Anglicisms into Serbian and the emergence of a hybrid idiom known as “Anglo-Serbian.” The discussion addresses the consequences of global cultural influences for the preservation of local identity, while the conclusion synthesizes the results on the interaction between economic and sociocultural processes.

Keywords: economic globalization, Anglicisms, cultural identity, Anglo-Serbian, linguistic norms

UVOD

Globalizacija je rezultat liberalizacije tržišta, tehnološkog napretka i povećane međuzavisnosti nacija. U osnovi ovog fenomena leže ekonomski procesi, uključujući stvaranje globalnog tržišta kapitala, tržišnih blokova i dominaciju multinacionalnih kompanija. Iako globalizacija nudi prilike za ekonomski rast i razvoj, ona donosi i brojne izazove, posebno u sferi kulture i jezika. Savremeno društvo oblikuju procesi globalizacije, liberalizacije i tehnološkog napretka, koji istovremeno doprinose ekonomskom razvoju i izazivaju transformaciju kulturnih i jezičkih normi. Globalizacija, često shvaćena kao integracija tržišta i kapitala, obuhvata i šire dimenzije – političke, kulturne i jezičke (Robertson, 1999; Staničić, 2000). Preplitanje lokalnog i globalnog ogleda se u pojavi kulturne homogenizacije, ali i u nastojanjima da se očuva autentičnost nacionalnog identiteta. Poseban značaj u tom kontekstu ima engleski jezik, koji je postao dominantno sredstvo komunikacije u ekonomiji, obrazovanju i medijima (Crystal, 2003).

Pregled literature pokazuje da su autori poput Bugarskog (2001) i Prčića (2005) detaljno analizirali prodor anglicizama u srpski jezik, dok je Filipović (1990) istraživao genezu i značenje anglicizama u širem jugoslovenskom prostoru. Njihovi nalazi ukazuju na pojavu specifičnog jezičkog koda – „anglosrpskog“ – koji se sve češće javlja u svakodnevnoj komunikaciji. Upravo se na tom spoju ekonomskih, kulturnih i lingvističkih procesa zasniva istraživački okvir ovog rada.

Savremeni svet oblikuju tri ključna procesa – globalizacija, liberalizacija i tehnološki napredak. Iako se termin „globalizacija“ počeo intenzivnije koristiti tek u novije vreme, njegovo značenje tumači se na različite načine, u zavisnosti od autora. Ovaj proces doprinosi formiranju trgovinskih saveza, nastanku multinacionalnih kompanija i razvoju globalne privrede. Svet sve više funkcioniše kao jedinstveni sistem, a pristup svetskom tržištu postaje dostupan velikom broju aktera. Ekonomska globalizacija otvara mnoge šanse državama širom sveta – zahvaljujući tim prilikama, brojne zemlje su od nerazvijenih postale značajni ekonomski centri, predstavljajući inspiraciju za druge koje se tek uključuju u globalnu tržišnu utakmicu. Važno je, međutim, naglasiti da globalizacija nije isto što i globalna ekonomija – ona je njen širi okvir, koji osim ekonomskih, obuhvata i političke, kulturne i društvene aspekte (Staničić, 2000). Promenom tokova robe, ljudi i informacija, različite regije se međusobno povezuju i uspostavljaju interakciju. Time se podstiče decentralizacija i dolazi do prenosa suvereniteta sa država na nadnacionalne strukture. Globalizacija ubrzava ove procese i stvara nove okolnosti kojima se svi akteri moraju prilagoditi kako bi ostali konkurentni.

Tradicionalno, globalizacija se definiše kao proces liberalizacije i integracije nacionalnih tržišta kapitala u jedno globalno tržište. Danas se ovaj pojam sve češće koristi u širem smislu, koji uključuje međunarodnu razmenu dobara, kapitala, radne snage i tehnologija (Dujšin, 1999). Sam pojam potiče od reči „global“, što označava celinu, dok globalizam označava pogled na svet iz perspektive ukupnosti. Globalizacija se može shvatiti kao društveni proces koji teži objedinjavanju sveta (Turek, 1999). Postoje i teorijska tumačenja koja globalizam povezuju s razvojem mikroelektronskih tehnologija (Rodin, 1999). U savremenom društvu, upravo zahvaljujući globalizaciji, kontakti između ljudi i država postaju učestaliji, a

razmišljanje sve više poprima globalni karakter. Ovaj fenomen sa sobom nosi i određene izazove – neprekidno ulaganje u znanje, istraživanje, razvoj i tehnološke inovacije postaje imperativ. Onaj ko ne uspe da se pravovremeno uključi u globalne tokove, lako može zaostati. Svet se sve više povezuje i funkcioniše kao zajednica, što je inspirisalo poznatu metaforu o „globalnom selu“. Globalizacija se tako percipira kao proces približavanja sveta, ali i jačanja svesti o njenoj međusobnoj povezanosti (Robertson, prema Milardoviću, 1999).

Može se reći da globalizacija predstavlja rezultat razvoja nauke, savremene tehnologije, tržišne privrede i demokratskih vrednosti. Omogućila je slobodan protok kapitala, ljudi, informacija i robe, uz postupno ukidanje granica. Iako se najviše pažnje posvećuje njenim političkim i ekonomskim aspektima, u poslednje vreme sve više se govori i o njenim ekološkim, kulturnim i društvenim implikacijama. U tom kontekstu sve više dolaze do izražaja i glasovi kritičara globalizacije, među kojima su borci za ljudska prava, zaštitu životinja i druge oblike društvenog angažmana. Teorijska osnova za razumevanje globalizacije postavljena je osamdesetih i devedesetih godina prošlog veka zahvaljujući Ronaldu Robertsonu, koji je utemeljio pristup za proučavanje pojava sa globalnim značenjem. Zapadna kultura, obzirom na snagu i moć grupnih medija i snažnu propagandu, u sučeljavanju sa drugim kulturama poseduje napadni stav i na taj način zapostavlja kvalitete i vrednosti lokalnih kultura i tradicija. Danas se globalizacija smatra amerikanizacijom jer najveći deo informatičke revolucije dolazi iz Sjedinjenih Država i na taj način uvećava moć uticaja američke kulture u čitavom svetu.

U ovom radu analiziraćemo način na koji ekonomski procesi oblikuju kulturne i jezičke norme. Pažnju ćemo posvetiti uticaju anglosaksonske kulture i engleskog jezika na srpsko društvo, istovremeno istražujući potencijalne mehanizme otpora kulturnoj homogenizaciji. Polazište istraživanja je teza da ekonomska globalizacija nije samo ekonomski proces već i sociokulturni fenomen koji preoblikuje identitete kroz globalnu distribuciju robe, informacija i vrednosti.

METODOLOGIJA

Rad se temelji na kvalitativnoj analizi sekundarnih izvora, uključujući monografije, naučne članke i studije slučaja koje se bave globalizacijom, kulturnim identitetom i jezičkim promenama. Ključni autori analizirani su u cilju identifikovanja dominantnih obrazaca uticaja engleskog jezika na srpski. Hipoteza od koje se polazi glasi: *Ekonomska globalizacija, posredovana dominacijom engleskog jezika, dovodi do sistematskih promena u srpskom jeziku i oblikuje hibridni identitet na preseku lokalnog i globalnog.*

UTICAJ GLOBALIZACIJE NA PROMENE DRUŠTVENIH NORMI

Savremeni proces tranzicije, kao deo odgovora na globalizaciju, prisutan je širom sveta. Ovaj proces obuhvata i razvijene zemlje i zemlje u razvoju, ali se u razvijenim ekonomijama tranzicija odvija lakše i bezbolnije zbog već uspostavljenih tržišnih struktura i tradicije privatne svojine. Nasuprot tome, bivše socijalističke zemlje

suočile su se s mnogo izazova tokom tranzicije iz planskih u tržišne ekonomije. Upornost i istrajnost bile su ključne osobine koje su omogućile pojedinim zemljama srednje i istočne Evrope da postanu članice Evropske unije. Međutim, neke države još uvek zaostaju u tom procesu. Tranzicija nije zahvatila samo zemlje u razvoju i bivše socijalističke sisteme, već i razvijene nacije, ali sa znatno manje teškoća. Razvijene zemlje su već imale tržišne privrede i privatnu svojinsku strukturu, što im je omogućilo da se lakše uklope u zahteve globalnog tržišta. Nasuprot tome, zemlje koje su iz planske ekonomije prelazile u tržišnu, suočile su se sa bolnim promenama i izazovima koje tranzicija nosi. Ipak, mnoge od njih, uprkos poteškoćama, postigle su značajan napredak i uključile se u evropske integracije, dok druge i dalje kaskaju za tim procesom.

Iskustvo Srbije u razdoblju od 1990. do 2002. predstavlja poseban slučaj kada se razmatra globalizacija, naročito njen američki oblik. Tokom tog perioda, Srbija je bila u međunarodnoj izolaciji, van tokova savremenih globalnih kretanja. Srpsko društvo je u to vreme smatrano tradicionalnim, zatvorenim za moderne razvojne tokove, zbog čega su promene najčešće dolazile spolja. Instrumenti transformacije nisu bili samo ekonomski – tu su bili i obrazovni modeli, medijski sadržaji i kulturni obrasci koji su se uvozili, najčešće iz SAD.

Američki uticaj postao je vidljiv kroz razne sfere: od povećanog prisustva američkih filmova i televizijskih emisija, do poslovnih inicijativa i saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama. Sve to predstavlja deo šireg procesa kulturne dominacije – poznatog kao amerikanizacija. Ona ne podrazumeva samo uvođenje stranih proizvoda ili ideja, već i promenu svesti i načina mišljenja ljudi. Njeni zagovornici tvrde da je reč o savremenom i demokratskom modelu koji nudi napredak, ali protivnici ističu opasnost od gubitka nacionalnog identiteta i kulturne autentičnosti.

Srbija je već kroz istoriju bila izložena različitim pokušajima kulturnog oblikovanja – od Osmanskog carstva, preko Austrougarske i komunizma. Sve te epohe ostavile su trag, ali nisu izbrisale osnovne crte srpskog identiteta. I danas, kada se suočavamo sa sofisticiranijim oblicima kulturnog uticaja, otpor prema nametnutim obrascima i dalje postoji – bilo kroz osećaj nezavisnosti, bilo kroz svest o duhovnoj autonomiji naroda. Pitanje obrazovanja i medijskog prostora u tom kontekstu igra centralnu ulogu. Američki model obrazovanja i informisanja, iako visoko razvijen, nije univerzalno prihvatljiv. Diskusija o tome šta je „dobar model“ obrazovanja traje odavno i nikako se ne može jednostrano završiti. Pokušaji standardizacije i nametanja jedinstvenog kulturnog okvira nailaze na otpor – kako iz praktičnih, tako i iz teorijskih razloga. Identitet se u tom smislu pokazuje kao najsnažnija odbrambena tačka – on funkcioniše kao unutrašnji mehanizam otpora svakom pokušaju kulturnog potčinjavanja. Ne treba zanemariti ni mogućnost unutrašnje kritike unutar samih Sjedinjenih Američkih Država. Iako trenutno nevidljive na političkom horizontu, u američkom društvu postoje i one snage koje se protive imperijalnom širenju američke kulture. Njihovo jačanje moglo bi doprineti uravnoteženijem i humanijem pogledu na globalizaciju.

Kao i u drugim zemljama, i u Srbiji postoje različiti stavovi o globalizaciji. Dok jedni u njoj vide šansu za napredak, drugi strahuju od gubitka identiteta i duhovnog porobljavanja. U tom razmeđu mišljenja, neophodno je razvijati kritički odnos prema svim oblicima spoljnog uticaja, ne zbog odbijanja promena, već zbog očuvanja autentičnosti.

Globalizacija takođe otvara prostor za novo poimanje identiteta – identiteta koji nije fiksiran, već se gradi kroz izbore koje pojedinac svakodnevno pravi: od muzike koju sluša, vrednosti koje usvaja, do načina izražavanja i oblačenja. Ova raznolikost je istovremeno šansa i izazov. S jedne strane, otvara se mogućnost interkulturalnog dijaloga i međusobnog upoznavanja naroda, dok s druge dolazi do napetosti i sukoba izazvanih nerazumevanjem, predrasudama ili osećajem ugroženosti. U tom smislu, posebno je važno promovisati **interkulturalno obrazovanje**, koje ne podrazumeva samo upoznavanje sa drugim kulturama, već i razvijanje empatije, tolerancije i spremnosti na saradnju. Interkulturalnost znači živeti jedni sa drugima, a ne samo jedni pored drugih – deliti resurse, poštovati razlike i graditi zajednički prostor u kome su svi ravnopravni.

Na kraju, iako globalizacija nosi brojne izazove, ona istovremeno omogućava i priliku da društva poput Srbije redefinišu svoj položaj u svetu. No, da bi to bilo moguće, neophodno je osmisliti sopstveni model razvoja, koji neće slepo pratiti strane uzore, već će se oslanjati na sopstvene vrednosti, istoriju i kulturni identitet.

Globalizacija i ekonomski procesi

Globalizacija se često posmatra kroz prizmu ekonomske integracije, koja uključuje liberalizaciju tržišta, slobodno kretanje kapitala i stvaranje globalnih ekonomskih mreža. Srbija, kao i druge zemlje u tranziciji, suočava se s izazovima prilagođavanja globalnim ekonomskim tokovima. Ovi procesi ne utiču samo na ekonomsku strukturu već i na kulturne norme, kako kroz potrošačke obrasce, tako i kroz medijski sadržaj koji dolazi iz ekonomskih centara moći, poput Sjedinjenih Američkih Država.

Kulturne promene pod uticajem globalne ekonomije

Ekonomska globalizacija omogućava cirkulaciju globalnih kulturnih proizvoda, što vodi ka homogenizaciji kulturnih normi. Ovaj proces često se naziva "amerikanizacija," budući da dominacija američkih medija, tehnologija i potrošačkih proizvoda oblikuje kulturne obrasce u mnogim delovima sveta, uključujući Srbiju. Primeri uključuju popularizaciju zapadnih vrednosti, načina života i potrošačkih praksi, što utiče na tradicionalne norme i identitete.

Uticaj na jezičke norme

Jezik igra ključnu ulogu u procesu globalizacije, jer je osnovno sredstvo prenosa ideja i vrednosti. Dominacija engleskog jezika u ekonomiji, tehnologiji i medijima rezultirala je stvaranjem hibridnih oblika jezika, poput "anglosrpskog." Ova pojava uključuje prilagođavanje srpskog jezika engleskim normama kroz upotrebu anglicizama i promena u pravopisu, sintaksi i semantici. Primeri su izrazi poput "e-mail," "marketing," i "implementacija," koji su postali deo svakodnevnog govora, ali i formalne komunikacije. Globalna upotreba engleskog jezika donosi i pozitivne aspekte, poput lakšeg međunarodnog povezivanja i pristupa globalnim znanjima.

Međutim, istovremeno postoji rizik od gubitka jezičkog i kulturnog identiteta, posebno u manjim jezičkim zajednicama.

UTICAJ GLOBALIZACIJE NA PROMENE JEZIČKIH NORMI

Jezik je jedan od najimpulsivnijih faktora svih kultura. Jezik poput krvi, svoje izvoriste ima u srcu kulture tog naroda i teče venama jedne ljudske zajednice. Jezik je spoljna manifestacija stvarne kulture jednog naroda i njihov govor je reprezentator njihovih misli i identiteta, drugim rečima njihovog malog sveta. Jezik je pojava koja je poput živog bića uz druge članove ljudske zajednice i pomaže im u pronalasku adekvatnih izraza za spajanje i prenošenje osećanja i misli. Jezik jednostavno živi sa ljudima, menja se, pa čak i umire. Smrt svakog jezika znači i smrt dela svetske kulturne baštine u pravom smislu reči. Raznolikost u jezicima je prava replika raznolikosti u ljudskim životima, i ako jednoga dana iščezne određeni broj jezika, odnosno na svetu opstane samo nekoliko jezika, u tom slučaju naš svet će izgubiti veliki deo svog bića, svog identiteta, svoje raznolikosti.

Za očuvanje raznolikosti jezika i ljudskih kultura do sada su učinjene mnogobrojne aktivnosti, a među njima je proglašenje 2008. godine «godinom maternjih jezika». Već jednu deceniju, 21. februar se obeležava danom maternjeg jezika. Tog dana se održavaju posebne manifestacije i ceremonije u znak veličanja maternjeg jezika i svi se trude na očuvanju lokalnih manjih jezika. Ali, nažalost, u svetu nije toliko vesela situacija kada se govori o raznolikosti jezika. Drugim rečima, polovina od postojećih 7 hiljada jezika u svetu se nalazi pred opasnošću od izumiranja. Odnosi zasnovani na političkim intencijama i diskriminatorski odnos sa manjinama u različitim krajevima sveta, širenje uticaja interneta i drugih grupnih medija te uticaj većinskog jezika u tim medijima su neki od razloga iščezavanja ljudskih jezika. Velike migracije, prelazak seoskog stanovništva u gradove, prevlast službenog državnog jezika u svakodnevnom ljudskim radnostima i obrazovanju ali i davanje posebne važnosti službenom državnom jeziku su još neki od razloga koji dovode do iščezavanja manjih lokalnih jezika.

Globalizacija, kao što smo naveli, pokušava da sve stavi u jedan kalup, u senci jednog jezika i jedne kulture. Stoga, jedinstvo svih svetskih kultura zasnovanih na jednom jeziku, a ovih godina se govori samo o engleskom jeziku, može dovesti do ozbiljnih problema u ljudskom društvu. Ovaj problem će se okončati zaboravom maternjeg jezika većine manjih naroda u svetu, a kao završnica u tom procesu je svakako izumiranje jezika i identiteta jednog dela svetske kulture i tradicije.

Veliki broj svetskih naučnika i stručnjaka je izrazio svoju duboku zabrinutost ovim slučajem te su globalizaciju okarakterisali izuzetno rušilačkom i agresivnom pojavom. Kuićiro Macura, bivši generalni sekretar UNESCO-a, jedne prilike je rekao: «U razmaku od samo nekoliko narednih generacija postoji mogućnost da će polovina od postojećih 7 hiljada evidentiranih jezika u svetu jednostavno iščeznuti. Jedna četvrtina ovih jezika se podučava u obrazovnim institucijama i upotrebljava na internetu. Većina ih se zapravo upotrebljava samo u neophodnim i preko potrebnim slučajevima. Stotine jezika se jednostavno upotrebljava samo u obliku govora i ne možemo ih pronaći na satelitiskim kanalima, dnevnoj štampi ili obrazovnim institucijama.

Postojanje jedinstvenog jezika za uspostavljanje kontakta na globalnom nivou, posebno u kulturnim i medijskim vezama, svakako da poseduje i pozitivne karakteristike. Jedinstven jezik im omogućava da, uprkos kulturnim razlikama, uspostave veze i ostvare kontakt sa drugim ljudima, što jednostavno smanjuje radikalizam koji postoji u velikom broju svetskih kultura, a sve usled nepoznavanja kultura i običaja drugih naroda. Ali i dalje je izuzetno velika i ozbiljna opasnost i pretnja da bi nadvladavanje jednog ili nekoliko jezika u uspostavljanju kontakata u svetu doveo do postepenog iščeznuća manjih lokalnih jezika. Ovde se postavlja pitanje šta je potrebno učiniti da se zaustavi taj proces, odnosno, na koji način se mogu spasiti lokalni jezici?

Stiče se utisak da, jačanjem i rasprostriranjem engleskog jezika u svetu, treba raditi na jačanju i drugih svetskih jezika. Stručnjaci i vlasnici grupnih medija trebaju podržati ovaj proces i u medijski eter uvrstiti programe na maternjem jeziku ili jezicima koji su pred opasnošću izumiranja. Na taj način će doći do snaženja unutarjezičnih veza, dok će istovremeno porasti mogućnost izučavanja i naučnog rada. Na taj način će doći do ponovnog oživljavanja jezika. Ali ovaj metod zavisi od mnogih faktora, ali pozitivnih pomaka u svetu je bilo.

Sa druge strane, zvanična podrška lokalnim jezicima može igrati ključnu ulogu u njihovom očuvanju i sprečavanju da u potpunosti nestanu. Uključivanje tih jezika u obrazovni sistem – od osnovnog pa sve do univerzitetskog nivoa – može doprineti očuvanju kulturnog nasleđa i identiteta naroda. I pored sveprisutnih uticaja globalizacije, i dalje postoji nada da će čovečanstvo pronaći način da sačuva jezičku raznolikost, kroz aktivnu promociju i realizaciju programa posvećenih zaštiti lokalnih jezika. Kao jedna od posledica globalnog uticaja engleskog jezika, naročito putem medija, interneta i popularne kulture, uočava se sve češća pojava tzv. „anglosrpskog“ – specifičnog oblika srpskog jezika koji nastaje spontanom mešanjem sa engleskim. Ova jezička tvorevina predstavlja nesistematsku kombinaciju srpskih i engleskih izraza i pravila, i karakteristična je za svakodnevnu upotrebu, naročito među mlađom populacijom i u urbanim sredinama.

Ono što zabrinjava jeste pojava neformalne norme koja se sve više udaljava od standardnog srpskog jezika i naginje ka strukturi engleskog jezika – kako u gramatici, tako i u leksici i sintaksi. Ova tendencija ukazuje na to da engleski, često nesvesno, postaje dominantan model prema kojem se sve češće oblikuje komunikacija, pri čemu se zapostavlja znanje i upotreba pravilnih oblika u maternjem jeziku.

Pravopis

- Briše se načelo transkripcije elemenata iz stranih jezika, naročito u tekstovima na latinici, a sve više i ćirilici: * E-MAIL (umesto *imejl*), *ROAMING (um. *roming*), *WEB *sajt* ili *WEB *sajt* (um. *veb-sajt*).
- Svi članovi višechlanih naziva institucija, organizacija, kompanija, itd. pišu se velikim početnim slovima: *Matica* **Srpska* (um. *Matica srpska*), *Jugoslovensko* **Dramsko* **Pozorište* (um. *Jugoslovensko dramsko pozorište*).
- Svi članovi višechlanih naslova naziva umetničkih (književnih, likovnih, muzičkih, filmskih i dr.) dela, televizijskih i radio emisija, te naziva novina i časopisa, itd. pišu se velikim početnim slovima: *Porodično* **Blago* (um. *Porodično blago*), *Politikin* **Zabavnik* (um. *Politikin zabavnik*).

- Svi članovi višestrukih adresa pišu se velikim početnim slovima: *Ulica *Proleterskih *Brigada* (um. *Ulica proleterskih brigada*), *Bulevar *Oslobođenja* (um. *Bulevar oslobođenja*).
- Nazivi dana u nedelji i meseci u godini, naročito u sklopu datuma, pišu se velikim početnim slovima: *u *Nedelju 10. *Maja* (um. *u nedelju, 10. maja*).
- Izvedenice od ličnih imena i prezimena pišu se velikim početnim slovom: *ovogodišnji *Nobelovci* (um. *ovogodišnji nobelovci*), *volim *Spilbergovske spektakle* (um. *volim spilbergovske spektakle*).
- Pridevi izvedeni od geografskih imena i imena nacija pišu se velikim početnim slovom: *skok *Britanske funte* (um. *skok britanske funte*), *kursevi *Španskog jezika* (um. *kursevi španskog jezika*).
- U višecifrenim brojevima radi razdvajanja hiljada piše se zarez: **96,000 dinara* (um. *96.000 ili 96 000 dinara*).
- Između sati, minuta i sekundi piše se dvotačka: *Film počinje u *22:30.* (um. *u 22.30*).
- U decimalnim razlomcima piše se tačka: **30.25%* (um. *30,25%*), **92.5 MHz* (um. *92,5 MHz*), pri čemu se ova "decimalna tačka" bez izuzetka izgovara kao 'zapeta', 'zarez' ili 'koma' (!).
- Datumi se pišu ili bez tačaka iza dana i/ili godine, ili se oni međusobno razdvajaju kosom crtom: **1.5.1995 ili *1 maj 1995 ili *1 / 5 / 1995* (um. *1.5.1995. ili 1. V 1995. ili 1. maj 1995.*).
- Godine predstavljene arapskim ciframa pišu se bez tačke: *ulazak u *2000 godinu* (um. *u 2000. godinu*).
- Latinički natpisi pišu se bez diakritičkih znakova: **BOZICNO SNIZENJE CENA* (um. *BOŽIČNO SNIŽENJE CENA*), **Cajanka bez secera* (um. *Čajanka bez šećera*).
- Reči i afiksi stranog porekla, naročito iz engleskog, u latinici se pišu slovima x, y, w, q, koja, strogo uzev, ne spadaju u abecedu srpskog jezika: **MAXIMALAN* (um. *maksimalan*).

Izgovor

- Višecifreni brojevi se često izgovaraju pojedinačno po ciframa ili u grupama, što je pod uticajem engleskog jezika: tako se, recimo, rezolucija 1244 izgovara kao **,jedan-dva-četiri-četiri** ili **,dvanaest-četrdeset četiri**, umesto pravilnog *„hiljadu dvesta četrdeset četiri“*. Slično, Boeing 767 često se čuje kao **,sedam-šest-sedam**, umesto *„sedamsto šezdeset sedam“*.
- Internet adrese se sve češće izgovaraju prema engleskoj fonetici, uz mešavinu sa domaćim izgovorom: slovo **,w** se najčešće čita kao *„ve“*, ponekad kao **,dabl-ju** ili **,dabl-ve**, iako su **,v** i **,w** različita slova. Deo u adresama kao što je **,co.yu** izgovara se kao *„co tačka ju“* ili *„ko tačka ju“*, dok bi po pravopisu bilo ispravno *„ce-o tačka ipsilon-u“*.
- Sve je češća praksa da se engleski izrazi čitaju kao da su već prevedeni: naziv **COFFEE* se tumači i izgovara kao *„kafa“*, **STRATEGIC MARKETING* kao *„strateški marketing“*, a **IMAGE CENTER* kao *„imidž centar“*, izostavljajući engleski fonetski oblik.

Gramatika

- Imenice se sve češće koriste kao pridevi, po modelu engleskog jezika: *, „streč pantalone“, *, „nana čaj“, što nije u skladu sa normama srpskog jezika.
- Dolazi do obrnutog redosleda kod imena institucija i ličnosti: umesto „Univerzitet Stanford“ koristi se *, „Stanford univerzitet“, a umesto „Biblioteka Džona F. Kenedija“ – *, „Džon F. Kenedi biblioteka“.
- Sufiksi se često dodaju samo na prezime u imenu: *, „film Čarli Čaplina“ umesto „film Čarlija Čaplina“, *, „kompanija Bil Gejtsa“ postaje *, „Bil Gejtsova kompanija“.
- Akronimi se ne menjaju po padežima: čuje se *, „saradnja sa UNICEF“ ili *, „privatizacija u JAT“, umesto ispravno: „sa UNICEF-om“ ili „u Jatu“.
- Pojedini predlozi se koriste nepravilno: *, „pušenje je štetno za zdravlje“ umesto „po zdravlje“, *, „hvala za informaciju“ umesto „na informaciji“.
- Uočava se pogrešna konstrukcija rečenica: *, „kontaktirati nekoga“ (umesto „kontaktirati s nekim“), *, „konsultovati nekoga“ (umesto „konsultovati se s nekim“), *, „sa ili bez diplome“ (umesto „sa diplomom ili bez nje“), *, „avioni za i iz Pariza“ (umesto „avioni za Pariz i iz Pariza“).

Semantika

- Zbog slabog poznavanja značenja reči, često dolazi do korišćenja sinonima koji su suvišni ili neprecizni, često pod uticajem engleskog: *, „tender“ umesto „konkurs“, *, „tribunal“ umesto „sud“, *, „implementacija“ umesto „sprovođenje“, *, „evaluacija“ umesto „vrednovanje“, *, „monitoring“ umesto „nadzor“, *, „kasting“ umesto „audicija“, *, „menadžment“ umesto „uprava“, itd.
- Lažni prijatelji (rečima sličan oblik, ali različito značenje) dovode do pogrešnog preuzimanja značenja: *, „definitivno“ u značenju „izvesno“, *, „ekonomija“ kao sinonim za „privreda“, *, „administracija“ kao „vlada“, *, „relaksacija“ kao „opuštanje“ (umesto „popuštanje“ ili „labavljenje“), itd.
- Takođe, neke od domaćih reči se koriste u neadekvatnim kontekstima: *, „ohrabriti“ umesto „ podstaći“, *, „iskustvo“ u značenju „doživljaj“, *, „naslovi“ kao „glavne vesti“, *, „kratka priča“ umesto „pripovetka“.
- Tautološki izrazi (ponavljanje istog značenja): *, „hotdog viršla“ (što zapravo znači „viršla viršla“), *, „fokus težišta“, *, „tender konkurs“, *, „sami na vrhu“, *, „svemirski spejs-šatl“, *, „Golfski zaliv“.
- Promena imena poznatih istorijskih ličnosti prema engleskom modelu može izazvati konfuziju, kao što je slučaj sa *, „Kristofer Kolumbo“, umesto „Kristifor Kolumbo“.

Pragmatika

- U svakodnevnom govoru preuzimaju se strane fraze, iako u jeziku već postoje odgovarajuće domaće: *, „Moje ime je...“ umesto „Zovem se...“; *, „Mogu li da vam pomognem?“ umesto „Izvolite?“; *, „Pričaj mi o tome!“ umesto „Ma, šta kažeš?“; *, „Jeste li dobro?“ umesto „Jeste li se povredili?“; *, „O, moj Bože!“ umesto „Gospode Bože!“; *, „Ne pušite!“ umesto „Zabranjeno pušenje!“; *, „Mislite o tome!“ umesto „Razmislite!“; *, „Uživajte!“ umesto „Priyatno!“; kao i česta upotreba *, „by the way“ umesto „uzgred“.

REZULTATI

Analiza literature pokazala je nekoliko ključnih rezultata:

1. **Intenzivan prodor anglicizama** – U stručnoj i svakodnevnoj komunikaciji primećuje se rastući broj anglicizama (npr. *marketing*, *menadžment*, *implementacija*), što dovodi do smanjenja upotrebe domaćih ekvivalenata (Prčić, 2005).
2. **Pojava „anglosrpskog“** – Mešavina srpskog i engleskog jezika, naročito prisutna u urbanim sredinama i među mladima, sve češće funkcioniše kao neformalna komunikacijska norma (Bugarski, 2001).
3. **Promene u pravopisu, izgovoru i gramatici** – Pod uticajem engleskog jezika dolazi do odstupanja od standardnih pravopisnih i gramatičkih pravila (Filipović, 1990).
4. **Kulturne implikacije** – Prodor engleskog jezika povezan je sa jačanjem kulturne homogenizacije i smanjenjem osećaja jezičke i kulturne autentičnosti, ali i sa većim mogućnostima međunarodne komunikacije i pristupa globalnim znanjima (Crystal, 2003).

DISKUSIJA

Rezultati potvrđuju nalaze Prčića (2005), Bugarskog (2001) i Filipovića (1990) da anglicizmi nisu samo lingvistički fenomen, već i odraz kulturnog pritiska i ekonomskih tokova globalizacije. Dok Bugarski (2001) ukazuje na pragmatičnu funkciju anglicizama kao sredstva za efikasnu komunikaciju, Filipović (1990) problematizuje rizik od gubitka jezičkog identiteta. Uočeno je da „anglosrpski“ kao hibridni idiom odražava širu tenziju između lokalnog i globalnog – on sa jedne strane olakšava integraciju u međunarodne tokove, a sa druge ugrožava standardnu normu i kulturni kontinuitet.

U poređenju sa prethodnim istraživanjima, nalazi rada potvrđuju da je globalizacija višeslojni fenomen koji prevazilazi ekonomsku dimenziju (Robertson, 1999). Ona oblikuje svakodnevni jezik, vrednosne orijentacije i identitetske obrasce, čime se pokazuje kao proces koji paralelno homogenizuje i diferencira zajednice.

ZAKLJUČAK

Globalizacija označava proces kroz koji svet postaje sve povezaniji i međuzavisniji, kako na ekonomskom, tako i na kulturnom, tehnološkom i političkom planu. Ovaj proces je omogućen zahvaljujući brzom razvoju informacionih i komunikacionih tehnologija koje su uklonile mnoge prepreke u razmeni podataka, ideja, robe i usluga. Danas živimo u svetu u kojem lokalni događaji vrlo često imaju posledice na globalnom nivou.

Za mnoge pojedince i zajednice globalizacija je predstavljala novu šansu za napredak, ekonomski razvoj i pristup savremenim dostignućima. Međutim, ona nije svima donela jednake koristi. Dok su neke države značajno napredovale, druge su se suočile sa dodatnim izazovima, kao što su gubitak lokalne proizvodnje, porast siromaštva i erozija kulturnog identiteta (Pavić, 1999).

Svet je, s jedne strane, postao mesto u kojem su informacije dostupne u realnom vremenu, gde se znanje deli bez obzira na granice, a medicinska i naučna dostignuća dostupnija su nego ikada ranije. S druge strane, globalizacija je dovela do širenja uticaja bogatijih zemalja i kompanija, čime su ekonomske i društvene razlike između razvijenih i nerazvijenih delova sveta dodatno produbljene.

Ekonomska globalizacija ne utiče samo na tržišta i kapitalne tokove, već duboko transformiše kulturne i jezičke norme. Uticaj engleskog jezika u srpskom društvu manifestuje se kroz rastuću upotrebu anglicizama, pojavu „anglosrpskog“ i odstupanja od standardnih jezičkih pravila. Ove promene svedoče o dvosmernoj dinamici globalizacije: s jedne strane ona otvara prostor za interkulturnu komunikaciju i međunarodnu integraciju, a s druge postavlja izazove očuvanju lokalnog identiteta i jezičke autentičnosti.

Kritički osvrt na literaturu i rezultate pokazuje da je potrebno razvijati strategije jezičke politike koje će podsticati upotrebu standardnog jezika, a istovremeno omogućiti otvorenost prema globalnim komunikacijskim praksama. Buduća istraživanja trebalo bi da se fokusiraju na empirijsku analizu jezičkih promena u različitim društvenim kontekstima, čime bi se omogućilo preciznije sagledavanje kulturnih posledica globalizacije.

LITERATURA

1. Bugarski, R. (2001). *Jezik u društvu*. Beograd: Čigoja štampa.
2. Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Filipović, R. (1990). *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: poreklo – razvoj – značenje*. Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umetnosti.
4. Prčić, T. (2005). *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Zmaj.
5. Robertson, R. (1999). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage.

6. Staničić, M. (2000). Globalno gospodarstvo i globalizacija. *Ekonomski pregled*, 51(1), 3–17.
7. Turek, F. (1999). *Globalizacija i globalna sigurnost*. Varaždin: Hrvatska udruga za međunarodne studije.

SUMMARY

This paper critically interrogates the multidimensional impact of economic globalization on cultural and linguistic paradigms, situating the analysis within broader discourses of identity construction and symbolic power. Framed within a transdisciplinary approach that synthesizes insights from political economy, cultural theory, and sociolinguistics, the study examines how the proliferation of neoliberal market logics, transnational capital flows, and digital technologies contributes to the reconfiguration of normative frameworks governing language use and cultural affiliation. Emphasis is placed on the hegemonic spread of English and the cultural valorization of Anglo-American norms as instruments of soft power that facilitate not only economic integration but also epistemic and semiotic dominance. Through a contextualized case study of Serbia, the research elucidates how these global processes intersect with local sociocultural dynamics, resulting in hybridized identities and contested linguistic practices. The findings suggest that globalization functions not merely as an economic imperative, but as a cultural regime that negotiates, appropriates, and often marginalizes local symbolic systems. This inquiry contributes to ongoing debates concerning cultural homogenization, linguistic imperialism, and the resilience of local identities in the face of global neoliberal ascendancy.